บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. **ประชากรเป้าหมาย** (Target population) คือ ประชากรไทยที่เป็นโรคไตวายเรื้อรังตั้งแต่ระดับ end stage ขึ้นไป

ประชากรตัวอย่าง (Population Sampled)

1.1 คัดเลือกประชากรไทยที่เป็นโรคไตวายเรื้อรังตั้งแต่ระดับ end stage ขึ้นไป (ดูภาคผนวก ค.) ที่มีอายุมากกว่า 15 ปี และได้รับการรักษาด้วยวิธีการล้างไตผ่านทางหน้าท้อง ที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์, โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช, โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และโรงพยาบาลราชวิถี

1.2 ไม่เป็นโรคมะเร็ง, โรคตับแข็ง, active SLE

1.3 ไม่ได้รับยา steroid หรือ immunosuppression

1.4 ยินยอมลงรายชื่อในใบแสดงการยินยอมให้ทำการศึกษา

2. **การคำนวณขนาดตัวอย่าง** (Sample Size Calculation) [35]

เนื่องจากเป็นการทดลองในประชากรชุดเดียวกัน ต้องการดูความแตกต่างก่อนและหลังการทดลอง (paired test)

สูตร $$n = \frac{(Z\alpha + Z\beta)^2 \, Sp^2}{D^2}$$

โดย $\alpha = 0.05$ $\beta = 0.2$

$$n = \frac{(1.96 + 0.85)^2 \, (42546^2 + 64394^2)}{(106459 - 52250)^2} = 16 \text{ คน}$$

3. **วิธีการ** (Intervention)

1. ฝึกสอนวิธีทำการล้างไตผ่านทางหน้าท้องแก่ผู้ป่วยหรือญาติ จนสามารถปฏิบัติได้จริงอย่างถูกต้อง
2. ผู้ป่วยได้รับล้างไตผ่านทางหน้าท้องอย่างต่อเนื่อง 4 ครั้งต่อวัน นาน 6 เดือน

3. ใช้ถุงน้ำยา dialysate ขนาด 2 ลิตร มีปริมาณความเข้มข้นกลูโคส 1.5, 4.5 gm/100 ml โดยปรับให้ได้ adequacy of dialysis (Kt/V > 2/wk, normalized creatinine clearance > 60 L/week/1.73 m^2) และปริมาณสารอิเลคโตรลัยท์ในน้ำยามี Na 132 mEq/L, Ca 3.5 mEq/L, Mg 0.5 mEq/L, Cl 96 mEq/L, lactate 40 mEq/L

4. แนะนำผู้ป่วยให้ได้รับสารอาหาร และโปรตีนขนาด > 1.3 gm/kg/day

5. นัดผู้ป่วยมาตรวจประจำทุก 1 เดือน

สรุประเบียบวิธีวิจัย

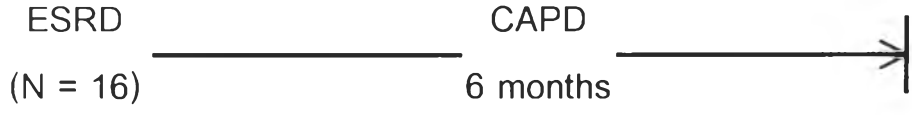

Baseline data : blood chemistry, GFR, PTHi, ferritin, PET, Kt/V, nCCr, nutritional status

CMIR test (before) CMIR test (after)

: - T cell subset
- PHA stimulation test
- delayed hypersensitivity skin test

4. การสังเกตและการวัด (Observation and Measurement)

4.1 บันทึกประวัติส่วนตัว เช่น อายุ เพศ อาชีพ และภูมิลำเนา

บันทึกประวัติโรคประจำตัวและภาวะแทรกซ้อน ยาที่กินเป็นประจำ ตรวจร่างกายทั่วไป

4.2 การตรวจทางห้องปฏิบัติการ

CBC, urinalysis, BUN/Cr, electrolyte, LFT, Ca/PO_4, cholesterol, PTHi, ferritin, serum iron

ปัสสาวะ 24 ชั่วโมง หาค่า creatinine clearance ในรายที่มีปริมาณปัสสาวะมากกว่า 500 มล.ต่อวัน

weekly Kt/V, weekly creatinine clearance (ดูภาคผนวก ข.)

protein catabolic rate (ดูภาคผนวก ข.)

peritoneal equilibration test (ดูภาคผนวก ก.)

dialysate fluid for cell count, cell differentiation, gram stain, culture ในรายที่มีการติดเชื้อของเยื่อบุช่องท้อง

4.3 ประเมินภาวะทุโภชนาการจาก

- Anthropometry ประกอบด้วย body mass index, sum of skinfold thickness index ที่บริเวณ Biceps, Triceps, Subscapular, Suprailiac หรือ midarm muscle circumference ถือค่าน้อยกว่าร้อยละ 60 ของค่าปกติ (ดูภาคผนวก ง.)

- ระดับความเข้มข้นของ serum albumin ≤ 3.5 mg/dl หรือระดับความเข้มข้นของ cholesterol น้อยกว่า 150 mg/dl

4.4 ตรวจภูมิคุ้มกันชนิดอาศัยเซลล์ก่อนและหลังการรักษาด้วยวิธีการล้างไตผ่านทางหน้าท้องนาน 6 เดือน โดยการตรวจในเลือดหา T cell subset, การทดสอบวิธี PHA stimulation test และการทดสอบ delayed hypersensitivity skin test

การตรวจหา T cell subset

หลักการ

Monoclonal antibodies ต่อ Helper/Induce T cell (CD4) หรือ Suppressor/Cytotoxic T cell (CD8) จะจับกับ $CD4^+$ หรือ $CD8^+$ T cells ซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยใช้ second antibody (rabbit anti-mouse Ig) ที่ติดฉลากโดยสารเรืองแสง fluorescein isothiocyanate (FITC) จากนั้นนำไปดูกล้องจุลทรรศน์ชนิด Fluorescence

อุปกรณ์และน้ำยา

1. หลอดทดลอง
2. Automatic pipette สำหรับดูดน้ำยาได้ 5, 100 µl
3. Centrifuge
4. Phosphate buffer saline pH 7.2-7.4 (PBS)
5. fixing solution (1% paraformaldehyde)
6. mounting media
7. monoclonal antibody (mouse-anti CD4, anti CD8)
8. rabbit anti-mouse Ig-FITC

วิธีทำ

1. นำ mononuclear cells ที่ปั่นแยกโดย Ficoll-Hypague มา adjust ให้ได้ 2×10^6 cells/ml. แล้วดูดมาใส่หลอดทดลอง 2 หลอด หลอดละ 0.5 ml.

2. นำไปปั่น 1,500 rpm 5 นาที เพื่อให้เซลล์ตกที่ก้นหลอด, เทส่วนใสทิ้ง

3. เติม anti CD4 และ anti CD8 ลงในหลอดแต่ละหลอด หลอดละ 5 µl, mix ให้เข้ากัน

4. นำไป incubate ที่ 4 °C (หรือในอ่างน้ำแข็ง) เป็นเวลา 30 นาที, mix ทุกๆ 10 นาที

5. ปั่นล้างด้วย PBS เย็น 2 ครั้ง เทส่วนใสทิ้ง

6. เติม rabbit anti-mouse Ig-FITC dilution ที่เหมาะสมลงไปหลอดละ 100 µl, mix ให้เข้ากัน

7. นำไป incubate ที่ 4 °C (หรือในอ่างน้ำแข็ง) เป็นเวลา 30 นาที, mix ทุกๆ 10 นาที

8. ปั่นล้างด้วย PBS เย็น 2 ครั้ง เทส่วนใสทิ้ง

9. ใส่ fixing solution ลงไปหลอดละ 0.5 ml., mix ให้เข้ากัน, incubate ในตู้เย็นอย่างน้อย 10 นาที นำไปปั่นเพื่อให้ได้ packed cell เทส่วนใสทิ้ง

10. หยด mounting media 1 หยด, mix ให้เข้ากัน

11. ดูดเซลล์ 1 หยด มาใส่ปน slide บิดด้วย coverslip แล้วนำไปดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ชนิด Fluorescence เพื่อนับจำนวนเซลล์ที่เรืองแสง

การอ่านผลและการแปลผล

นับจำนวนเซลล์ที่ติดสารเรืองแสงที่ผิว แล้วเทียบเป็นเปอร์เซนต์กับเซลล์ที่ไม่ติดเรืองแสง

ค่าปกติ T helper cells (CD4) = 50 ± 6 % หรือ > 600 cells/cumm.

T suppressor cells (CD8) = 31 ± 5 % หรือ > 400 cells/cumm.

CD4/CD8 Ratio = 1.6 ± 0.3

T helper cell อาจลดลงได้ในโรคต่างๆ เช่น

- AIDS
- ระหว่าง bone marrow transplantation
- acute phase of CMV and other infection
- leprosy
- complicated malaria
- leukemia/lymphoma

หมายเหตุ ในปัจจุบันการศึกษาปริมาณของ T cell subsets ตามห้องปฏิบัติการส่วนใหญ่จะใช้เครื่อง Flow cytometer ซึ่งสามารถนับจำนวนเซลล์ต่างๆที่ย้อมด้วย monoclonal antibodies จำเพาะต่อแอนติเจนบนผิวเซลล์ที่ติดฉลากด้วยสารเรืองแสดงได้ และวิเคราะห์ผลออกมาโดยอัตโนมัติ ซึ่งใช้วิธีการย้อมเซลล์เช่นเดียวกันและสามารถย้อมจาก whole blood ได้ การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่อง Flow Cytometer FAC Sort™ Becton Dickinson USA.

การทดสอบวิธี PHA Stimulation Test

หลักการ

โดยการกระตุ้น T lymphocyte ด้วย mitogen Phytohemagglutinin (PHA) เป็นเวลา 3 วัน T lymphocyte จะแบ่งตัว แล้วดูการสร้าง DNA จากเซลล์ที่สามารถตอบสนองต่อ PHA โดยการใส่ Tritiated thymidine (3HTdR) (ถ้าเซลล์มีการแบ่งตัวก็จะต้องใช้ Thymidine ทำให้วัดสารรังสีที่เซลล์ uptake ได้) ถ้า lymphocyte ไม่ตอบสนองต่อการกระตุ้นด้วยก็ถือว่าเป็น function defect

วัสดุและน้ำยา

1. Tissue culture medium (TCM) ผสมด้วย RPMI 1640 93 ml + Human AB serum 5 ml + Penicillin 100 U/ml & Streptomycin 50 U/ml + HEPES buffer 1 M 1 ml
2. Hanks balanced salt solution (HBSS)
3. PHA in TCM ความเข้มข้นต่างๆ
4. Tritiated Thymidine 1 mCi/ml (3HTdR)
5. Scintillation fluid : PPO 5 g + POPOP 0.1 g + Toluene 1000 ml

วิธีทำ

1. แยก mononuclear cells โดยใช้ Ficoll-Hypaque ล้าง 2 ครั้งด้วย HBSS, 1 ครั้งด้วย TCM-under sterile condition
2. นับและปรับเซลล์ให้ได้จำนวน $2x10^6$ cells/ml. ด้วย TCM
3. ใช้ steriled flat bottom microtiter plate, ทำ triplicate
   - เติม cells suspension ($2x10^6$ cells/ml) 100 µl ลงในแต่ละหลุม
   - เติม TCM 100 µl ในหลุม background control (3 หลุม)
   - เติม PHA ความเข้มข้นต่างๆ 100 µl (ความเข้มข้นละ 3 หลุม)
4. mix, Incubate 37 °C in 5% CO_2 66 hrs.
5. เติม 3HTdR (20 µCi/ml) 25 µl ลงในแต่ละหลุมของ cells culture (final 3HTdR concentration = 0.5 µCi/well)
6. mix, incubate 37 °C in 5% CO_2 6 hrs. (ถ้ายังไม่ harvest ให้เก็บ freeze -20 °C)
7. harvest cells โดย automatic cells harvestor, ล้าง 2 cycles โดยตกตะกอน DNA ด้วย Trichloracetic acid แล้วกรอง DNA ด้วย glass fibre filter
8. ทิ้ง filter ไว้ให้แห้ง แล้วใส่ใน vial ที่มี Scintillation fluid
9. นำไป count β-ray

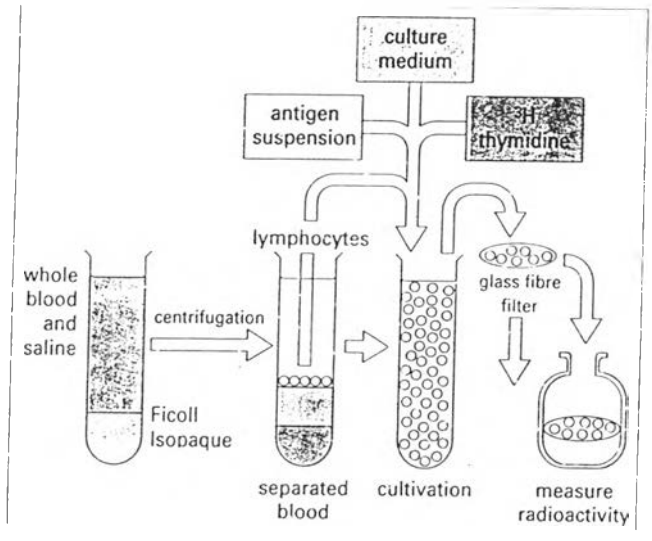

รูปที่ 3.1 แสดงการทดสอบ lymphocyte stimulation test [36]

การอ่านผล

การ harvest cells (การวัด transformation) มี 2 วิธี

1. นับ blast transformation โดยนับ % blast cells ที่เกิดขึ้นหลังจาก culture 3 วัน โดยใช้วิธีย้อมสี Wright's stain (ย้อมหลังจาก incubate 72 ชม. ในข้อ 4)

2. ดูการแบ่งตัวโดยใส่สารรังสีที่สามารถเข้าเซลล์ได้ เช่น 3HTdR แล้ว count β-ray ซึ่งการ assay 3HTdR ทำได้โดยการ lyse cell ก่อน แล้ววัด DNA ที่ติดบนกระดาษกรองหรือใช้วิธี Autoradiograph

การ Interprete ผล : - มีสูตรคำนวณ 2 สูตร คือ

1. Count per minute (cpm) =

   average cpm of stimulated culture - average cpm of unstimulated culture

   ค่า positive ควรมากกว่า 2,000

2. Stimulation Index (S.I.) =

$$\frac{\text{average cpm of stimulated culture}}{\text{average cpm of unstimulated culture}}$$

   ค่า positive S.I. ควรมากกว่า 2 เท่า

การแปลผลนิยมใช้ค่า cpm มากกว่า เพราะเป็นค่าที่เชื่อถือได้ ซึ่งถ้าค่า background สูง จะทำให้ค่าไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ถ้าบอกค่า S.I. อย่างละเอียดจะไม่ให้ความหมายในการแปลผลเท่าไหร่นัก จึงควรแปลผลโดยดูทั้งค่า cpm และ S.I. ควบคู่กันไป

การแปลผลและความสำคัญทางคลีนิค

การทดสอบนี้เป็นการตรวจหาการทำงานของ T cells in vitro แบบ non-specific แปลผลควบคู่ไปกับ in vivo test (skin test)

การทำงานของ T cells จะลดต่ำลงในโรคต่างๆที่ CMIR ทำงานลดน้อยลงหรือเสียไป เช่น Autoimmune disease, Malignancy, Immunodeficiency ของ T cells, Immunosuppressive drug Therapy, AIDS etc.

การทดสอบ delayed hypersensitivity skin test ด้วย multi CMI skin test

มัลติเทสต์ ซีเอ็มไอ เป็นเครื่องมือพลาสติกชนิดใช้แล้วทิ้งที่ปราศจากเชื้อ บรรจุแอนติเจนไว้ 7 หัว เพื่อใช้ทดสอบบนผิวหนังเกี่ยวกับภาวะภูมิไวเกินชนิดตอบสนองช้า (delayed hypersensitivity skin test) และอีก 1 หัวบรรจุกลีเซอรีน เพื่อใช้เป็นมาตรฐานสำหรับเปรียบเทียบ ชุดทดสอบนี้ผลิตโดย Pasteur Merieux Serum et vaccins Lyon-France

ส่วนประกอบ

ประกอบด้วยแอนติเจน 7 ชนิด และสารสำหรับเปรียบเทียบ 1 ชนิด มีดังนี้

1. Tetanus-antigen 550.000 Mérieux Units/ml.
2. Diphtheria-antigen 1.100.000 Mérieux Units/ml.
3. Streptococcus-antigen (group C) 2.000 Mérieux Units/ml.
4. Tuberculin (old)-antigen 300.000 I.U./ml.
5. Glycerin control, glycerin solution at 0.70 g./ml.
6. Candida (albicans)-antigen 2.000 Mérieux Units/ml.
7. Trichophyton (mentagrophytes)-antigen 150 Mérieux Units/ml.
8. Proteus (mirabilis)-antigen 150 Mérieux Units/ml.

ข้อบ่งใช้

ใช้ประเมินภาวะภูมิคุ้มกันชนิดพึ่งเซลล์ (Cell mediated immunity) ของร่างกาย โดยวิธี Multipuncture

ขั้นตอนการบริหารยา

- ให้สารทดสอบเข้าในผิวหนังโดยวิธี Multipuncture
- มัลติเทสต์ ซีเอ็มไอ ใช้สำหรับทดสอบบนผิวหนังปกติเท่านั้น
- แกะแผ่นฟิล์มที่คลุมหัวกดออกจากเครื่องมือทดสอบ

- ทำความสะอาดท้องแขนด้านในด้วยอัลกอฮอล์หรืออีเธอร์
- ค่อยๆ หมุนดึงฝาที่ปิดหัวทดสอบออก (อย่ากระชากออก)
- ดึงผิวหนังบริเวณที่จะทดสอบให้ตึง
- หันปลายของ T-bar ของเครื่องมือเข้าหาข้อศอก แล้วกดเครื่องมือลงบนผิวหนังที่จะทดสอบให้แน่น เพื่อให้เกิดแรงกดบนผิวหนังที่หัวทดสอบทั้งแปดเท่ากัน
- เครื่องมือที่ใช้แล้วให้ทิ้งไป

การอ่านผล

ให้อ่านผลภายหลังทดสอบ 48 ชม. โดยใช้เครื่องมือวัดขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของรอยบวมแข็งที่สัมผัสได้ 2 ครั้ง เป็น a และ b ให้หน่วย มม.

เพื่อให้การอ่านค่าได้ถูกต้องควรใช้ปากกาทำเครื่องหมายตรงบริเวณรอยบวมแข็งที่สัมผัสได้นี้ (palpable induration) รอยร้อนแดงเนื่องจากเลือดคั่ง (Erythema) ต้องไม่นำมาคิด ผลลบของตัวควบคุมใช้เป็นตัวเปรียบเทียบเพื่อเป็นการยืนยันว่า ผู้ทำการทดสอบไม่ไวต่อกลีเซอรีน

ให้คำนวณค่าเฉลี่ยเส้นผ่าศูนย์กลาง a และ b ของแต่ละจุดทดสอบโดยใช้สูตร $\frac{a + b}{2}$

ถ้าค่าเฉลี่ยของเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากับหรือมากกว่า 2 มม. แสดงว่า ผลการทดสอบเป็นบวกจากข้อมูลทั้งหมดนี้จะหาคะแนนได้โดยรวมค่าเฉลี่ยของเส้นผ่าศูนย์กลางของปฏิกริยาที่ให้ผลเป็นบวกทั้งหมด จะถือว่าผลการทดสอบเป็นบวก เมื่อได้ผลทดสอบเป็นบวกอย่างน้อย 2 จุด และผลรวมของค่าเฉลี่ยเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากับหรือมากกว่า 10 มม.

ข้อควรระวัง

ปฏิกิริยาตอบสนองต่อแอนติเจนต่างๆ อาจลดลงหรือหายไปหากทดสอบภายหลังจากเป็นโรคที่มีอาการไข้ เช่น หัดหรือโรคติดเชื้อไวรัสอื่นๆ, หลังจากได้รับวัคซีนเชื้อตัวเป็น เช่น วัคซีนโรคหัด หรือหลังจากการรักษาที่ใช้ยาพวก คอร์ติคอยด์ หรือสารกดภูมิคุ้มกันอื่นๆ

ผลข้างเคียง

จะพบอาการผิวหนังร้อนแดงระหว่างวันที่ 3 ถึง 10 โดยไม่เกิดแผลเป็น

ผู้ที่ไวต่อยามากๆอาจพบปฏิกริยารุนแรงที่ผิวหนังและอาจเกิดเป็นตุ่มพองหรืออักเสบ

อาการปวดและคันอาจลดลงได้โดยใช้ยาพวกคอร์ติคอยด์ทาที่ผิวหนังหรือใช้น้ำแข็งประคบ

5. **การรวบรวมข้อมูล** (Data Collection)

1. ประวัติส่วนตัวผู้ป่วย, ประวัติของโรคประจำตัว และภาวะแทรกซ้อน
   สาเหตุของภาวะไตวายเรื้อรัง

I18932137

2. ผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ

   CBC, UA, BS, Bun/Cr, electrolyte, Ca/PO_4, LFT, cholesterol, PTHi, ferritin

   Creatinine clearance

   weekly Kt/V, weekly creatinine clearance, peritoneal equilibration test

   protein catabolic rate

3. ค่า total lymphocyte count, จำนวน T cell ชนิด CD4 และ CD8
4. ค่า T lymphocyte response ต่อ mitogen phytohemagglutinin
5. ผลการทดสอบ skin test

6. **การวิเคราะห์ข้อมูล** (Data Analysis)

การสรุปข้อมูล ตัวแปรที่ได้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) รายงานผลเป็นค่าเฉลี่ย (mean) ± ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่ามัธยฐาน (median) เนื่องจากถ้าข้อมูลมีค่าที่สูงหรือต่ำเกินไปหรือมีความแตกต่างกันมากๆ หรือมีลักษณะเบ้ซ้ายหรือขวา จะทำให้ค่าเฉลี่ยถูกกระทบกระเทือนได้ง่าย แต่จะไม่ทำให้ค่ามัธยฐานเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงรายงานผลทั้งค่ามัธยฐานควบคู่ไปกับค่าเฉลี่ย

ตัวแปรที่ได้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Quanlitative data) รายงานผลเป็นค่าสัดส่วน (proportion)

การนำเสนอข้อมูล ตารางเปรียบเทียบและกราฟท์

การทดสอบสมมติฐาน ใช้ Wilcoxon Signed-rank test เพื่อเปรียบเทียบตัวแปร 2 ชุด ก่อนและหลังการรักษา การทดสอบนี้เป็น nonparametric statistics เหมาะสำหรับการกระจายข้อมูลที่มีการเบ้มาก (highly screwed) ไม่มีการแจกแจงประชากรเป็นแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก ($n < 30$) ซึ่งจะทำให้การทดสอบมี power สูง

$$Z = \frac{T - E(T)}{S(T)}$$

โดย $E(T) = \frac{n(n+1)}{4}$ ซึ่ง n = จำนวนข้อมูล (คู่)

$$S(T) = \sqrt{n(n+1)(2n+1)/24}$$

T = Wilcoxon T เป็นค่าผลรวมที่มีค่าน้อยกว่าโดยไม่คิดเครื่องหมาย

เพื่อเปรียบเทียบตัวแปร 2 ชุด ของค่าการตอบสนองของ T lymphocyte ต่อ PHA stimulation ทั้งก่อนและหลังการรักษากับค่าของคนปกติ โดยใช้ Mann-Whitney test และเพื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบ skin test ทั้งก่อนและหลังการรักษา โดยใช้ Mc Nemar test

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษาการทำงานของ T cell ว่าค่า total lymphocyte count, การตอบสนองของ T lymphocyte in vitro study (PHA Stimulation Test) ในผู้ป่วยทุกรายว่าดีขึ้นจากค่าเดิมมากกว่าร้อยละ 50 หรือไม่ และการทดสอบ delayed hypersensitivity skin test ว่าเปลี่ยนจากผล negative เป็น positive ได้หรือไม่

หากผลการวิเคราะห์ข้อมูลไม่เป็นไปตามคาดหมาย อาจเกิดจากการล้างไตไม่ได้ adequacy of dialysis หรือระยะเวลาการล้างไตไม่นานพอ

7. ข้อจำกัดในการทำวิจัยและแนวทางแก้ไข

7.1 จำนวนผู้ป่วยที่นำมาศึกษา แม้ว่าขนาดตัวอย่างทางสถิติเท่ากับ 16 คน แต่เนื่องด้วยจำกัดในเรื่องเวลาในการทำวิจัย ค่าใช้จ่ายสุทธิในการทำ CAPD แพงมากกว่าวิธี hemodialysis ถึง 2 เท่า ทำให้กว่าจะรวบรวมขนาดตัวอย่างได้จนครบในเวลากระชั้นชิดมากและต้องติดตามศึกษาต่อเนื่อง 6 เดือนต่อมาด้วย อย่างไรก็ตามได้แก้ไขในเรื่องขนาดตัวอย่างโดยการศึกษาร่วมกันกับโรงพยาบาลอื่นดังกล่าวข้างต้น

7.2 การล้างไตที่พอเพียง ผู้ป่วยบางรายไม่สามารถจะเพิ่ม dialysis adequacy ให้ถึงระดับที่ต้องการได้ เนื่องจากปัญหาด้านค่าใช้จ่ายที่จะสูงขึ้นมาก ไม่สะดวก รบกวนต่อการดำรงชีวิตตามปกติของผู้ป่วยมากเกินไปจนผู้ป่วยไม่สามารถยอมรับได้ อย่างไรก็ตามเมื่อดูค่าเฉลี่ยโดยรวมของการล้างไตที่พอเพียงก็อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

7.3 ผู้ป่วยบางรายมีการติดเชื้อ peritonitis ในช่วงเวลาที่จะทำการทดสอบวัดผล จึงต้องเลื่อนเวลาทำการวัดผลออกไปอย่างน้อย 1 เดือน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ภาวะการติดเชื้อมีผลรบกวนต่อการทดสอบ CMIR

7.4 ผู้ป่วยหลายรายรับประทานอาหารที่มีจำนวนพลังงานและโปรตีนไม่เพียงพอ ทั้งที่ได้อธิบายให้ผู้ป่วยทุกคนเข้าใจเกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่ถูกต้องตั้งแต่แรก และติดตามอย่างต่อเนื่อง ผลทำให้การประเมินภาวะทุโภชนาการด้วยวิธีต่างๆ ได้ผลคงเดิมทั้งก่อนและหลังการรักษา ยกเว้นค่าความหนาของชั้นใต้ผิวหนังที่ดีขึ้น